„ZEITSCHRIFT FÜR SCHWEIZERISCHE ARCHAOLOGIE UND KUNSTGESCHICHTE", Band 29, 1972, Doppelheft 2/3

Volumul 29, /caietele 2 și 3 ale revistei elvețiene de arheologie și istoria artei, este dedicat relațiilor dintre arhitectura engleză și cea elvețiană în secolul al XIX-lea. Mănunchiul de studii cuprinse în volum oglindește legăturile strînse în diferite domenii ale arhitecturii civile și religioase între cele două țări.

Primul studiu, André Meyer — *Englische Kirchen in der Schweiz* prezintă cele mai importante biserici engleze construite în a doua jumătate a secolului al XIX-lea în Elveția, ridicînd problema raportului între tradițiile marii arhitecturi gotice engleze și tradiția elvețiană în arhitectură. În construcția acestora s-a plecat în primul rînd de la respectarea principiilor engleze, desigur cu influențe ale arhitecturii de lemn elvețiene. Cea mai veche biserică engleză în Elveția, *Holy Trinity Church in Geneva* (1851—1853), și *St. Mark's Church in Lucerne* (1898—1899) sînt cele mai caracteristice în această privință. Ele dispun de structuri asimetrice, acoperișuri deschise în interior, tendința de complicare a planului, conform principiilor goticului englez.

În contrast cu bisericile orășenești, bisericile engleze situate pe văile alpine din Valais, Oberlandul Bernei și cantonul Grisons relevă o aderență mai mică din punctul de vedere al formelor medievale. *Holy Trinity Church in Pontresina* construită în 1892 de Richard Popplewell Pullan este cel mai important exemplu al arhitecturii eclezlastice engleze în Elveția. Arhitectul arată o remarcabilă considerație pentru tradițiile locale, realizînd interiorul aproape în întregime prin folosirea lemnului. Ca și la capela engleză din Meiringer și *St. James Church in Grindelwald* se simte influența acelor „Festhütten" de pe la 1840 și a vilelor construite ca rezultat al cărții ilustrate a lui Ernst Gladbach, *Der Schweizer Holzstyl*. Astfel se poate constata influența arhitecturii de lemn elvețiene în construcția bisericilor engleze. Studiul al doilea, Hanspeter Rebsamen — *Englisches in der Züricher Neumünsterkirche und weiteren Bauten Leonnard Zeugheers*, evidențiază influențele engleze în arhitectura lui Leonnard Zeugheer, prezente mai ales la biserica Neumünster din Zürich, construită între 1836—1839. Clădirea clasicistă are turnul din fațadă încoronat de o lanternă octogonală care se regăsește în arhitectura eclesiastică engleză după Christopher Wren, în special în jurul anului 1820. Legături mai strînse le întîlnim la arhitecții Henry William Inwood (St. Pancras, Upper Woburn Place, London), Francis Bedford, Charles-Ferdinand Porden și William Bernard Clark, la clădirile cluburilor londoneze (Travellers 1829—1832, Reform Club 1837—1840).

Prin intermediul lui Zeugheer influența engleză la turnurile fațadelor a reapărut la bisericile construite de Karl Moser (Zürich-Fluntern) și Alfred Friedrich Bluntschli care au studiat biserica Neumünster în primii ani ai secolului nostru. În continuare, Martin Fröhlich în studiul său, *Gottfried Semper* (1803—1879) *Projekt zu einem Palast in Whitehall, London*, prezintă proiectul acestui arhitect pentru un palat în districtul guvernamental Whitehall, în Londra, în ambianța marilor clădiri guvernamentale marcate de creații ale unor eminenți arhitecți britanici William Kent (Horse Guards Building) și Inigo Jones (Banqueting House). Clădirea lui Semper trebuia să se lege organic de celelalte clădiri proeminente ale Westminsterului. În continuare este prezentată o altă clădire ridicată de arhitecții britanici: este vorba de castelul Neu-Buonas am Zugersee (Reto Locher — *Schloss Neu—Buonas am Zugersee)* construit în 1873—1877 după planurile unui arhitect de frunte de la Oxford, William Wilkinson.

George Edmund Street et la Suisse este studiul lui Georg Germann care prezintă activitatea de proiectare sau completare a bisericilor anglicanilor în Elveția a acestui arhitect. Sînt prezentate proiectul pentru biserica engleză din Lausanne din 1875, bisericile de la Mürren și Vevey din 1880, la care principiile lui English Decorated Style au fost îmbinate cu tradițiile arhitecturii de lemn, putînd fi clasificate din punct de vedere englez cu bisericile de lemn coloniale, din punct de vedere american cu primele exemple ale lui Shingle Style, și din punct de vedere elvețian cu o adaptare conștientă a tradițiilor arhitecturii locale.

Ultimul studiu este dedicat arhitectului Alexander Koch (Othmar Birkner, *Alexander Koch)* arhitect din Zürich care a activat în ultima parte a vieții la Londra, unde a fondat alături de Charles William, *English Architecture Academy and Annual Architectural Review* (1889). Plecînd de la o arhitectură pompoasă influențată de stilul eclectic, Alexander Koch devine un pionier în două domenii: construcția de școli și cea de locuințe. Prima se caracterizează prin spațiile largi destinate ferestrelor permițînd o optimă iluminare și aerisire a încăperilor, astfel că pe la 1876 se vorbea de un „principiu igienic" în înălțarea clădirilor de școală. În domeniul construcției de locuințe Koch pune principiul confortului înaintea problemelor ce priveau exteriorul caselor. Revista întemeiată de el, deschisă arhitecților englezi cît și celor elvețieni, a constituit un mijloc de schimb permanent de idei și prin faptul că și-a continuat apariția chiar și în anii dificili ai primului război mondial reprezentînd un record de prietenie internațională.

IOAN ȘERBAN

„LES MONUMENTS HISTORIQUES DE LA FRANCE", 1/1973

Numărul 1/1973 al publicației franceze de specialitate *Les monuments historiques de la France* este dedicat în întregime lucrărilor de restaurare executate în cursul anului 1972 de către *Caisse nationale des monuments historiques et des sites* pe întreg teritoriul Franței. Mănunchiul de studii cuprins în volum prezintă, pe baza unei ample documentații, incluzînd un excelent material ilustrativ, lucrările de restaurare a unor importante monumente istorice și de artă din domeniul arhitecturii, sculpturii și artelor decorative.

Astfel, studiul lui Pierre Prunet, *L'abbaye de l'Epau* prezintă, după un scurt istoric al monumentului cistercian construit în secolul al XIII-lea, lucrările de restaurare care s-au desfășurat în două etape: prima între 1938—1964 afectînd biserica abațială cu vitraliile, ancadramentele portalurilor și ferestrelor; și etapa a doua 1964—1971 în care a fost restaurat complexul de clădiri mănăstirești cu refectoriul, dormitoarele, precum și lucrările de dotare, ecleraj, încălzire etc. O scurtă încheiere intitulată *„utilisation et animation du monument"* prezintă numeroasele manifestări ce se desfășoară aici: reprezentații teatrale, concerte simfonice, colocvii, întîlniri, expoziții.

Un alt studiu are ca subiect castelul Pontivy — René Lisch, *Le château de Pontivy* — ridicat în 1485 de Ioan al II-lea, viconte de Rohan, construcție pe plan rectangular cu turnuri circulare la colțuri ale cărui lucrări de restaurare au început în 1955 punînd în valoare acest interesant exemplu de fortificație din secolul al XV-lea. Sînt prezentate în continuare lucrările efectuate la două monumente din Toulouse: biserica basilicală Saint — Sernin, a cărei construcție a început în secolul al XI-lea — intrînd în atenția arhitectului Viollet Le Duc la mijlocul secolului trecut care i-a proiectat clopotnița — și vechiul convent al Jacobinilor construit între 1306—1309, devenit ulterior cazarmă și evacuat în 1865 în urma protestelor lui Merimée, Montalembert și Viollet Le Duc. Lucrările de restaurare au durat aproape întreaga perioadă postbelică fiind conduse pînă în 1969 de arhitectul Sylvain Stym Popper (Yves Boiret, Toulouse: *La basilique Saint-Sernin et le couvent des Jacobins).*

În perioada 1968—1972 obiectul lucrărilor de restaurare l-au constituit și cele două piețe ale orașului Nancy, Stanislas și La Carrière, binecunoscute pentru edificiile și monumentele lor: L'Hôtel de Ville, arcul de triumf, teatrul, grupurile statuare grav afectate de eroziune.

Dintre obiectele de mobilier este prezentată crucea procesională a bisericii D'Estensan — Georges Costa, *La croix processionelle de l'église D'Estensan* — lucrată în lemn, acoperită cu plăci de argint bogat ornamentate *au repoussé.* Lucrarea aparținînd cunoscutului argintar Jean Boudet, executată în anul 1630, prezintă un mare interes pentru istoria orfevrăriei în Languedoc.

În paginile revistei este înserat un material privind activitatea laboratorului de cercetare a monumentelor istorice de la Champs-sur-Marne, complet utilat pentru cercetări în domeniul diferitelor materiale și tehnici artistice: vitraliu, piatră, lemn, pictură murală.

Ultimele pagini sînt dedicate diferitelor activități desfășurate sub egida Monumentelor istorice, conferințe, expoziții, întîlniri, fiind prezentă o scurtă trecere în revistă a lucrărilor colocviului organizat de Consiliul internațional al monumentelor și așezărilor istorice la Budapesta între 25—30 august 1972.

I. Ș.

http://patrimoniu.gov.ro